

A MEZEI MUNKAI DŐ

A MAGYAR NÉP szegénységéről igen sokat írtak az utolsó három-négy évben. Nincs még egy olyan korszak a magyar irodalomban mint ez, amikor a nép foglalt volna le magának minden műfajt: regényt, drámát, verset, képzőművészetet, sőt még a politikát is. Tudományos módszerrel megírt vaskos kötetek, riportszerű tájrajzok, a legmélyebb rétegekbe ereszkedő bűvármunka, a politika és irodalom határán kötéltáncot járó szindarabok jelzik az utat, melyen néhány bátor és elszánt író elindult, hogy igazságot szerezzen a népnek és programot adjon a magyarságnak. Eredmény még sincs, attól a kis szociális bizsergéstől eltekintve, ami a kormányzat megnyilatkozásaiban és a közvélemény egészen vékony, műveltebb rétegében tapasztalható. Ady, ha élne, bizonyára a maradiságról példálózna megint...

A falukutatás, vagy Illyés Gyula helyesbítésével a faluvizsgálat a nagybirtokot állította a közönség elé bűnbakul, a magyar nép szociális elesettségét a már anakronizmusként ható birtokmegosztással magyarázta és csak másod- vagy harmadsorban szólt az állam és a kisbirtokostársadalom mulasztásairól. A megtámadottak felvették az eljűk dobott kesztyűt és olyan pergőtűzet zúdítottak a népi írókra, amilyent csak ellenségre s nem ellenfélre szokás. A támadásokra választ sohasem kaptak. Nem nagyképűségből vagy fölényes, öntelt magabiztossága miatt nem felelt a faluvizsgáló írók gárdája: nem akart vitába szállni olyan kérdések felett, melyeket vitakozás helyett minél előbb megoldani kell. Nem akart a nagy magyar tervezők sorsára jutni, akik a programadásig sohasem jutottak el, mert minden energiájukat kimerítette a meglévő helyzet tarthatatlanságának bizonyítása, s mire cselekedni tudtak volna, rokkantán álltak sirjaik szélén. A sürgető idő és veszélyt érző tudatuk nem engedte meddő területre vinni a legizgalmasabb témát: a magyar szegénység kérdését. Megszólaltatta magát az érdekelt népet, mely felel helyettük.

A „Szabad Szó“ című néplap 1938-ban a népi írók kezébe került. Szabó Pál, Veres Péter, Erdei Ferenc, Illyés Gyula, Darvas József, Muharay Elemér és e sorok írója szerkesztik. Hatalmas olvasótábora, negyvenezer parasztelőfizetője van, mindjárt megérezte, hogy sorsa döntő fordulóhoz érkezett, mert legalább szólhat bajairól, gondjairól, helyzetéről, minden problémájáról. A lap írói és olvasói között szoros baráti együttműködés fejlődött ki, s a parasztság őszinte bizalommal keresi fel a szerkesztőséget minden vitás kérdésben vagy magatartásának kételyeivel. Különösen az őket érdeklő és közelről érintő kormányzati intézkedések kerülnek megvitatásra. Legutóbb a mezőgazdasági munkaidő- és munkabérekérdésről, melynek rendezését a kormányelnök megígérte, tartottunk ankétot. Olvasóinkhoz 1939 november 26-án a következő felszólítást juttattuk el:

Gróf Teleki Pál miniszterelnök úr a múlt héten bejelentette a képviselőházban, hogy rendezni kívánja a mezőgazdasági munkásság és általában a falusi napszámos-szegénység munkaidejét. Egyelőre nem tudjuk, hogy mit jelent ez, vagy hogy mennyivel csökken naponta az az embertelen munkaidő, amit eltöltöttek a napszámos százezrek eddig a földeken. Nem tudjuk, hogy milyen formában lesz ebből törvény, csak azt tudjuk, hogy immár kevesebb lesz a munkaidő, nem kell felkelni nyárban két órakor, télen a kietlen és reménytelen fagyos hajnalon, hogy a napszámosok szomorú hadserege eljusson a messze nagybirtokra. De mert ez a sokatígérő miniszterelnöki bejelentés főként napszámosokra vonatkozik, azt kérjük olvasóinktól, hogy még törvényhozási döntés előtt szóljanak hozzá ők maguk. Szóljanak hozzá továbbá azok a kisgazdák, akik ha nem is megszakitás nélkül, de az esztendő különböző szakaszában napszámosembereket foglalkoztatnak. Írják meg a Szabad

Szónak elgondolásaikat a munkaidő- és munkabérrendezésről, így kialakul a sok hozzászólásból egy egységes vélemény, amely talán kihatással lesz a törvény megalkotására.

A munkaidő és a munkabér rendezése régóta vajdó problémája a mezőgazdasági termelésnek. Az utolsó félévszázadban minden mezőgazdasági munkásszervezkedés a munkaidő és a munkabérkérdés rendezését írta zászlajára. A kilencvenes években fellángoló agrárszocialista mozgalom, a nagy aratási sztrájkok, a sorozatos földmunkás-kongresszusok, a meginduló áradatszerű kivándorlás mind a mostoha szociális viszonyokból fakadt s a mezőgazdasági szociálpolitika teljes hiánya táplálta. Már akkor a tizenkétórás, két órai ebédpihenővel megszakított munkanapot és óránkénti díjazást követelték a munkások. A szocialista program volt ugyan rájuk hatással, de saját maguk is tudták, mit jelent naponta 16—18 órát dolgozni. Ha évi átlagban 16 órás munkanapot veszünk és azt a rendezett, 8 órás munkanaphoz viszonyítjuk, akkor egy mezőgazdasági munkás az évi 300 munkanap helyett 600-at dolgozik. Vagy ha figyelembe vesszük, hogy csak 200 napon keresztül van foglalkoztatva, egy évben az is 3200 munkaóra: nyolcszázzal több, mint a háromszáz napot, de naponként csak nyolc órát dolgozó ipari munkás, vagy a még kevesebbet dolgozó hivatalnok munkaideje.

A háború után a mezőgazdasági munkások megszólalni már csak közvetve, a faluvezsgálókon keresztül tudtak. Irodalom és nép együtt bátorodtak. 1939 tavaszán például a sommások már odáig merészkedtek, hogy pontokba foglalták követeléseiket. Január 26-án a Mezőkövesden megtartott sommásgyűlés — a Statisztikai Tudósító 1939. évi december 18-i számában így ír róluk: „A sommásmunkások sorsa nem irigylendő. Lakóhelyüktől távol dolgoznak s mind a maguk, mind a családjuk megélhetésének biztosítása nehéz feladat elé állítja őket. Elhelyezésük országszerte igen rossz, általában mindenütt istállókban, szalmán, minden elkülönítés nélkül együtt van felnőtt férfi, asszony, valamint a legények és leányok. A tisztasági lehetőségek, a koszt és az ivóvízellátás is igen sok kívánnivalót hagy maga után, munkaidejük teljesen rendezetlen, 16 órát is dolgoznak naponta, nem részesülnek a szociális biztosítás áldásaiban sem, az öregségi ellátás kivételével.“ — Az utóbbi évek súlyos szociális helyzetére hivatkozva és némi németországi benyomásokkal élénkítve a következő határozatot hozta a gyűlés:

A magas kormányt kérjük: Állapítsa meg országszerte egyformán a munkabéreket. Kérjük a bérminimum megszabását. Kérjük, hogy a családi bért a mezőgazdasági munkásokra is terjessze ki. Állítsa fel minél előbb a bérkiegészítő pénztárakat és adják meg a gyermekevelési pótlékot minden 14 évet be nem töltött gyermek után. Kérjük a munkaidő megszorítását: júniusban, júliusban, augusztusban 12 órára; szeptemberben 10 órára; októberben 9 órára. Kérjük a túlórázás fizetését. Kérjük oly közeg, munkakamara vagy munkaügyi bíróság felállítását, mely kéréseinket 48 óra alatt elintézi. (Arbeitsamt.) Kérjük a vasárnapi és ünnepnap munkaszünet szigorú betartását és a szentmisén való részvétel lehetővé tételét. Ha a munkaadó kivételesen sürgős okból vasárnap megkívánja a munkát, fizessen dupla napszámot. Kérjük elrendelni szombat délután négy órára a munka befejezését. Kérjük, hogy harmadosztályú személyvonaton szállítsanak bennünket munkahelyünkre és onnan vissza. Poggyásznak számára poggyászocsit bocsássonak rendelkezésünkre. A munkások szállítása hétköznap történjen, úgyhogy hétköznap is érjenek a végállomásra. A legnagyobb tisztelettel, de egyzersmind a legnagyobb nyomatékkal kérjük, hogy a kormány kötelezze a munkaadókat arra, hogy olyan lakást adjanak a munkásoknak, mely a tisztesség, közérkölciség és közegészség követelményének megfelelő, nemek szerint elkülönített, tisztálkodásra alkalmas, hideg őszi időben fűthető is legyen. Kérjük, hogy a községi orvos hivatalból legalább havonként egyszer vizsgálja felül a kutakat, az ivóvizet, a húst, a szalonnát s az elkészített ételeket és nézzen utána, vajjon a munkások meg is kap-

ják-e a kiszabott mennyiséget. A sommások nemcsak a baleset elleni biztosítást kérik, hanem kérik felvételüket a betegsegélyzőbe, az OTI-ba is. Kérjük, hogy az uradalmi gazdatisztek és gazdák szigorúan tartózkodjanak az Isten káromlásától és a durva, gyalázó kifejezésektől, valamint a munkásokkal való goromba és lealázó bánásmódtól. Viselkedjenek velünk szemben úgy, mint magyar testvéreikkel szemben kell viselkedniük.

A mezőkövesdi sommáspontok híven adják vissza a mezőgazdasági munkásság hangulatát. Nem csoda, hogy a „Szabad Szó“ ankétjára is tömegével érkeztek a hozzászólások, a felszakadt zsilipek zúgásával töltve be a szerkesztőséget és egy évezredes munkarendszer bomlásához szolgáltatva kísérőzenét. A fiatalok indulatos sorokban írják, hogy tovább nem hajlandók az emberméltóság szinte alatt élni. Úgyszólván a kérdés ideológiai tisztázását végzi el Iliás Ferenc, a húszéves fertőszentmiklósi parasztember:

Társadalmi küzdelmek közepette sokszor felmerült a munkaidő kérdése. A szociálpolitikának már régóta alkotó eleme, azonban mind- eddig még megoldatlanság, vita, jobban mondva harc és köd fedi a fontos, húsunkba vágó problémát. A vélemények különbözők. Maga az első- sorban érdekelt fél, a parasztság és munkásság megszólalói is különbözően és sokszor visszásan nyilatkoznak róla. Egyesek ellentétes érdeke, zavarteltése és megtévesztése gyakran közrejátsszik. Lássunk világosan. Vizsgáljuk meg a kérdést az egyetemes népi magyarság érdekei és szempontjai szerint.

Parasztnak, földmunkásnak, cselédnek, sommásnak munkanapja most is a régi terjedelmű: „Látástól vakulásig“! Sőt, még azon túl is. Élete állandó robot, belekövesülés az örökös hajszába. Ennél a rétegnél van legkevésbé szabályozva a munkaidő. Javító intézkedés kevés történt. Ha van, akkor sem tartják be. Amennyit lehet és amilyen hosszan csak bírja az ember, dolgozni kell. Szabály és törvény ez mindegyik föld- munkáscsoportnál. Ahol megszabott idő van és ahol meg is tartják, ott se sokkal különb a helyzet. A túlórázást megengedték. A munkaadók, ha nagyon szükséges, élnek is vele. A kiszabott munkaidő után kevés a kereset s ha dolgozni és élni akarunk, időn túl is törni kell magunkat. És az, hogy a túlórárt külön megfizetik, nem oldja meg a kérdést és a mi részünkről, munkások részéről, nem is elfogadható.

Nekünk folyton a kisebb és kisebb munkaidőért kell küzdenünk. Cél, hogy a mai társadalmi rendben minél több szabadidőnk legyen. Ezáltal végezhetjük el közösségi szerepünket, erősíthetjük fajtaikat. Művelődni, tanulni, gondolkodni, magunkkal törődni, építeni és fel- készülni csak így tudunk. Most még csak időnk sincs, hogy a közösségi egyetemes magyar érdekért áldozni tudjunk. Nagy erőfeszítés és egyéni túlterhelés, lemondás és kockázat: ha ezt valamelyik megteszi.

Érdekesek az uradalmak és a többi munkáltatók újabb módszerei. Például: sürgős munkánál a munkaidőn túl is lehet dolgozni, ki mennyit akar, s a bizonyos elvégzett munka után készpénzfizetést adnak. A cseléd kapva kap az alkalmon. A következményekkel nem törődhetik. A kon- venciónó kevés, ezért „kész szerencse és jóság“ részükre, hogy éjjel is dolgozhatnak, hordhatják a répát, szánhatnak vagy zsákolhatnak s egyéb munkát végezhetnek néhány krajcárért. Hogy összetörnek, elhanyagol- tak lesznek, azzal sem maguk, sem a „segíteni akaró jószívűség“ nem törődik. S mindezzel a cseléd nem jut előbbre. Nagyobb darab kenyér, fehér cipő ezután sem jut az asztalra, ruhájuk is csak olyan, mint volt mindig, nyűtt, rongyos, pókhálószerű, éppen hogy csak testét betakarja. Birtokosok, független parasztek sem lehetnek általa. A cselédsors, míg létezik, örökké cselédsors, s akárhogy vesszük, mindenképpen elfogad- hatatlan. A jobbágykor csökevénye nem állhat ellent az új idők követel- ményeknek. Elodázhatatlan tehát, hogy minden munkában, a mező- gazdaságban is a túlhosszú, 14—16 órás helytállás megszűnjön. Népünk ronccsá és menthetetlenné válik különben. A paraszti munka „különös“ helyzetével és adottságaival való érvelés csak a probléma könnyebb és hasznosabb oldalának felelőtlen támogatását jelenti. Mi a fejlődés, az igazság és az egyetemes magyarság vonalán, a munka szentségének és védelmének az oldalán állunk. Máshol már helyzetünknel fogva sem lehetünk. Ebből eredően mást nem állapíthatunk meg, mint azt, hogy a

jelenlegi legkisebb munkaidőt, a nyolc órait, a mezőgazdaságban a földmunkások, a cselédek és a sommások között is be kell vezetni. Nem lehetetlen és nem keresztülvihetetlen: meg lehet és meg kell csinálni.

Iliás Ferenc kemény hangja az új parasztfiatalságé. Nem alkuszik: teljés megoldást sürget. Lágýabb a hang, de öntudatos a követelés a 18 éves, bagotai Szemóczy Lászlónál:

Úgy a magam, mint sokezer más mezei munkás testvérem gyakran hallható sóhaját továbbítom a tek. szerkesztőséghez. Abban a reményben vagyok, hogy így, sajtó útján talán könnyebben lehetne azoknak a szívét megmozdítani, akiket a munkabérek megállapításával megbíztak, de főleg azokét, akik mint munkaadók szerepelnek. Többféleképp beszélnek a kisgazdák, a nagybirtokosok, de egyöntetűen mi, munkások. 18 éves vagyok, a sors azonban megtanított az étellel küzdeni. Nem akarok csupán a mi részünkre beszélni. Elismerjük a kisgazdák ezer baját, de a mi megélhetési szükségleteinket is valamiből fedezni kell. Kívánságainkat a nagybirtokosok teljesíteni tudnák, mert a mi osztályunk a legalacsonyabb és a legkisebb *igényű* társadalmi osztály.

Kívánságaink nagyjából: reggel 6-tól este 6-ig dolgozni egész nyáron át. Félóra reggeli, egy óra ebéd-, uzsonnaidő nem kell. Szőlő- és mezei munkában tekintet nélkül a korra, ha valaki helytáll, férfifizetést neki. Férfínaszám 6-tól 6-ig legalább három pengőtől felfelé. Kaszálás, zsákolás és egyéb nehéz munka 5 pengőtől felfelé kosztal együtt. Az első pillanatra egyesek talán sokalják a napiidjat és keveslik a munkaidőt. Nézzük, mit jelent ez. Nyáron, amikor a mezei munkának szezonja van, a munkaadók azt hangoztatják, hogy a mezei munkásnak most kell dolgozni, mert itt az ideje. Igen, nyáron van az ideje, azonban olyan lehetlenséget nem szabad attól a szegény munkástól kívánni, hogy szinte bókolva a munkaadó előtt, napkeltétől napnyugtáig dolgozzon. Mi tudjuk, hogy mi az. Akiben nincs elismerés, szociális érzés, felebaráti szeretet, az próbálja meg. Fogja meg a kapát, kaszát vagy akár a szőlőpermetezőt és jöjjon velünk versenyt a mi ételünkön dolgozni. Tudjuk, hogy lesz benne szociális érzés és a munkások iránt tisztelet és elismerés. Sajnos azonban egy művelt úriember, kinek jó fixfeetése van, olyan kijelentést tett előttem, hogy ő inkább feet nyáron 2-50 pengőt, mint télen a rövid napon 1.50 pengőt. Ez a kijelentés földig sújtott. Kérem tessék elképzelni, azt hitte, hogy nekem, a munkásnak nincs annyi eszem, hogy teljesen megértsem a szavát. Szerettem volna megfelelni, hogy télen nem kell-e annyit enni, mint nyáron, de erre ott hagyott.

Nézzük a fizetést, a napszámot. Számítsunk 3 vagy 4 pengőt. Ez még mindig nem jelent egy családost apának megélhetést, mert nincs minden nap. Talán többen mondanák, hogy mégis megél. Egyszerűen, de szomorúan felelhetünk rá az égbe kiáltó szóval: Nyomorúságosán!

Bácsi Imre földmunkás Balmazújvárosból a munkabérendezést és a munkaórák szerinti díjazást követeli:

Mi munkások úgyis imádkozhatnánk: Uram, szabadíts meg minket a régi robotos munkaidőtől és munkabérektől! A munkaidő legyen 8—10 óra. Még pediglen október hó i-től április hó i-ig, tehát a téli hónapokra 8 óra, április hó i-től október hó i-ig pedig 10 óra. Ha a mezőgazdasági munka úgy kívárna, a túldolgozást is szívesen végezzük, a többi órához illő arányos bérfizetés mellett. De ha vasárnap és ünne|>napon is munkát kell végezni, az legyen a hétköznapai bérek a duplája.

A munkabéreket a következőképpen óhajtánánk: április i-től október i-ig minimum 40, maximum 50 fillér. Október 1-től április i-ig minimum 25, maximum 30 fillér óránként. Minden mezőgazdasági munkában a szakmánymunka eltörlését kívánjuk, kivéve az aratási munkát, a hordást és a cséplést, amely munkálatok terményben fizetendők.

Én földműves-napszámot vagyok, az apám ezt hagyta rám örökül, ő is uradalmi cseléd volt egész életében, ő is, én is látástól vakulásig dolgoztunk. Ideje volna már, hogy végre a mi életünk is emberségesebb élet lehessen ezen a földön.

Tótkomlósról a földmunkáskör elnöke, Boldóczy Mihály írt higgadt, értelmes sorokat. Érdemes megfigyelni, milyen öntudatos és eltökélt egy mezei munkásvezér hangja:

Mint a földmunkáskör elnöke a választmány előtt olvastam fel a Szabad Szó körkérdését és választmányunk egyhangúlag megállapodott abban, hogy a munkabért rendezni a munkaidő kérdése nélkül egyszer és mindenkorra nem lehet. Hiába rendeznék most a munkabéreket, a munkaidőt is rendezni kell előbb vagy utóbb. Mi, a magunk részéről a következőképpen látjuk a munkaidő szabályozását. Április 15-től szeptember 15-ig 12 órás keretben 10 órai munkaidő; szeptember 15-től április 15-ig 9 órás keretben 8 órai munkaidő legyen a követelhető legmagasabb teljesítmény úgy az időszakai munkásoknál, mint a cselédeknel. Mégpedig azon egyszerű oknál fogva, hogy minden más társadalmi osztálynak a munkaideje és munkadíja hatóságilag rendezve van, jogosnak és méltányosnak tartjuk, hogy a mezőgazdasági munkásoknál és cselédeknel is meg legyen oldva olyan mértékben, hogy az megnyugvást keltsen.

Szerintünk nem állja meg a helyét az az érv, hogy egyes betakarítási munkálatoknál ebből kifolyólag károk keletkezhetnének, mert ezt el lehet kerülni, ha nagyobb munkaerőt alkalmaznak az amúgyis sokszor munkanélküli munkás társainkból, kevesebben szorulnak az inségmunkára.

Vagy pedig vegyük a mai helyzetet. Ha például a gabonahordásnál naplementekor jön egy viharfelhő és az asztag nincs betetézve, mit csinálunk olyankor? Betetejazzük, ahogy lehet vagy ahogy tudjuk. Ugyanez történe akkor is, ha a munkaidő hamarabb telne lu.

A mai rendszertelenség, bármilyen érvekkel is segíti valaki, csak arra jó, hogy növelje a munkásság elégedetlenségét. A tőke is növeli jövedelmét, s közben ők hivatkoznak a nemzeti vagyon védelmére. Tegye mindenki szívére a kezét s be kell hogy lássa, igazunk van, amikor mi ezeket állítjuk. Nincs helye többé a szépitgetésnek, nem szólamokat akarunk hallani, hanem igazságos testvéri elbánást. Kívánjuk a 16 éven aluli egyéneknek a mezei bérmunkáktól való eltiltását, az erősebb férfimunkánál pedig csak a 18-ik évüket betöltött férfiak legyenek alkalmazhatók. A lányokat csak olyan mezei munkára lehessen fogni, mint bérmunkásokat, ami erejüknek megfelelő. Ezek szerintünk azok a szempontok, amelyek valóban megvédelmezik a nemzeti vagyon érdekeit és értékét. Ha illetékesek megszívlelik a mi szavunkat, így meg fogják látni, hogy érdemes volt ezeket a lépéseket megtenni felénk.

óvatosan nyilatkozik Soós Gyula munkásgazda, ő a munkaadók és a munkavállalók között áll, de inkább az előbbiekhöz húz. A munkaidő rendezését nem tartja szükségesnek, csak a munkabérekéről beszél.

A mi részünkre csak törvényt kellene hozni a megfelelő és becsületes munkabérekéről, mert ha munkaidőről is szó van, akkor nagy lenne a kára a munkaadónak. A legtöbb munkás, ha a megszabott munkabért ledolgozta, ha valami égne, akkor se nyúlna hozzá. Az lenne a legjobb, legokosabb megoldás, hacsak a munkabéreket emelnék fel, hogy a munkás tisztességesen megélhessen.

Gellén János Komádiból ugyancsak ellenzi a munkaidő szabályozását. Halljuk ezt az ellenzékét is:

Egyszerű földmives-napszámos ember vagyok, nem tudom megérteni a 8 órai munkaidőt a napszámosok részére. Például hordáskor, ha darabban van a kazal, nyugatról pedig tornyosodik a felleg, a 8 óra munkaidő letelt, tehát abba kell hagyni a munkát: mi történik? Beázik a kazal. Túlórázás? Ott vagyunk ahol a mádi zsidó. Egyébként pedig hányadik napszámosnak van zsebórája? Mivel órája nincs, úgyis becsapják az embert. Az én hozzászólásom az, hogy állapítsák meg a legkisebb munkabérek az egész ország területére. És ha már csakugyan segíteni akarnak a munkás helyzetén, induljon ki a napszámos a hajlékából, amikor felkél a nap és innen számíton az ő napszáma. Viszont engedjék el a határból valamivel naplemente előtt. Iktassák törvénybe továbbá, hogy a munkaadók ne szorítsák a serdülő gyermeket férfimunkára, mert azt tapasztalom, hogy ezeket a gyermekeket férfimunkára kényszerítik és így valósággal kitépik belőlük az erőt.

Bognár József Csallókózaranyosból ír. A korábban érvényes szociális védelmi intézkedésekhez szokott munkás nem tud beletörődni az új rendbe:

Munkáskötelességemnek tartom felhívásukra hozzászólni, hogy miként óhajtjuk a munkaidő rendezését. Mi évek óta a napszámmunkát reggel 6-tól este 6-ig végeztük, de ez a munkaadók és munkások között állandó vita tárgya volt. Ez évben május 27-ike körül megtörténtek a tekintetes főszolgabírói hivatalban a legkisebb munkabérmegállapítások, de ugyanakkor megtörtént a munkaidő meghosszabbítása is napkeltétől napnyugtáig. Munkabér júliusban 2—pengő, július, augusztusban 2.50 pengő, szeptemberben 2.— pengő, októberben 1.70 pengő, novemberben 1.50 pengő. Mi ezzel szemben is ragaszkodtunk a régi munkaidő betartásához, mert igazi embertelenség az, amikor napkeltétől napnyugtáig dolgozni kell. A tavaszi és őszi munkaidő legyen 9 óra, a nyári 10 óra. Ehhez tisztességes munkabért és emberhez illő bánásmódot kérünk.

Bőösiből Varga L., Nagy L., Damay L. és Mészáros Gy. munkások ezt írják:

Hiába rendezik a munkabért, ha a mezőgazdasági munkásság munkaidejét nem rendezik. Ezért a 8 órai munkaidő betartását kívánja a mezőgazdasági munkás. A 8 órai munkaidő behozásával nem lenne többé munkanélküli. Nyolc órán túl lehetne dolgozni akkor, amikor a munkamenet ezt úgy kívánja. Például aratáskor, hordáskor vagy csépléskor. Elhisszük, hogy a munkaadók tiltakoztak a 8 órai munkaidő behozása ellen, mert hiszen az ő céljuk az, hogy minél kevesebb kiadással tartsák fenn birtokaikat. Így két munkás három helyett dolgozik naponta. Pedig minél többet végez el kevés munkás, annál több a munkanélküli, mert hiszen még a kisbirtokosok családtagjai is növelik a napszámosok számát. Még annyit jegyzünk meg, hogy a munkaadó nagyon is számon tartja a reggeli megjelenést, de az estét annál tovább akarja húzni.

Raj József gáramkövesdi munkás már be is osztja a rendezett munkaidőt:

Az Isten hat napot teremtett a munkára, a hetediket pedig ünnepre. Minden nap 24 óra, ezt így lehetne felosztani, hogy emberséges legyen: 6 óra munka, de munka! 6 óra nyugodalmas alvás, 4 óra jó könyvek olvasása, 2 óra számolni, tervezgetni, 2 a családtagokat nevelni, 2 a holt nap munkáit terveit előkészíteni, 2 óra a jó Istent imádni. A hetedik napot Istennek és a tisztálkodásnak szenteljük. Azt pedig, hogy ezeket a munkásember betarthassa, olyan kormányzat kell, amely szívében viseli az ország és a nép sorsát.

A munkaadó kisbirtokosok közül kevesen szóltak a vitához. Igaz, rájuk nem is igen tartozik, mert inkább a nagybirtokkal szemben támasztott követelésekről van szó. A kisparaszt maga is érzi az élet nyűgét, s ha zsörtölődik, a miatt van. Nagy János Somogybükkösdről ezt írja:

Nekünk kisgazda-földműveseknek éjjel-nappal kell küzdeni a megélhetésért. Ezzel szemben a napszámosnak távolról sincsen annyi dolga, mint nekünk. Nálunk nyáron 6 óra előtt nem is igen állnak munkába. Nő és férfi kapáláskor 1.50 pengőt és kosztot lap, kaszáláskor 4 pengőt kosztal, szüretkor pedig 1.50 pengő a napszám. Munka kezdete 7 órakor és már többnyire világosan megeszik a vacsorát. Nemcsak a napszámosnak van baja, hanem a kisgazdának is. Mivel vagyontalanok lévén, adóra alig van gondjuk. Ha pedig napszámra jönnek, arra nem is gondolnak, hogy a napszámot ki is kell fizetni. De miből? Olvasom a Szabad Szó-ból, hogy a cselédembernek is sokat kell szenvednie. A dolog úgy áll, hogy nekünk hiába van vagyonunk, éppen úgy ki vagyunk téve a pénztelenségnek.

Bakó Károlynak Dévaványáról hasonló a véleménye:

Nehéz ezt a kérdést úgy megoldani, hogy mindenkinek jó legyen. Ha gyalogembernek emelik a fizetését, úgy a kisbirtokos sínyli meg. Ha kevesebb munkaidőt dolgozik a gyalogember, úgy az a bizonyos

munka két-három nappal tovább végeződik el vagy több embert kell napszámba fogadni. Ezt pedig mi, kiscgazdák, akik magunk is munkás-emberek vagyunk, nem bírjuk. Most például, hogy behívások történtek, tengeritőrésre az asszony 3 pengőt ígért, de nem kapott. Nehéz megállapítani mind a két részre, hogy igazságos legyen.

AZ ORSZÁG egész területéről és a paraszttársadalom minden rétegéből beérkezett s találomra kiemelt néhány hozzászólásból láthatjuk, hogy a mezőgazdasági munkásságot nagyon érdekli a munkaidő- és a munkabérek rendezése. Nem áll meg az az állítás, hogy csak lelketlen, felelőtlen egyének izgatása a magyar nép elesettségéről terjesztett közhi-delem, illetve felfogás. Maga az érdekelt fél, a nép szólalt meg, s az eltérő vélemények mögül is elővillan a közös vágy: egyszer már rendezni kell megélhetési területüket. Az agrárszocialista mozgalomban szereplő vagy az agrárszocializmus hagyatékát őrző munkáskörök napi 12 óras keretben 10 órát javallanak, mint megfelelő, az agrárproletariátust kielégítő megoldást. A fiatalok csak napi 8 órát akarnak dolgozni, mert felismerték a közösséggel szemben fennálló kötelezettségeiket s azok teljesítésére akarnak időt szakítani maguknak. A falunak ez a legnyugtalanabb eleme, s ha van jövője a parasztságnak, akkor ezek a húsz év körüli fiatalok fogják kiharcolni. Ha egyelőre teljesíthetetlen is kívánságuk, a napi nyolc-órás munkaidő, ők már nagyon jól tudják, hogy a mai parasztéletforma keretein belül nem is lehet megvalósítani. E folyóirat lapjain sokat írtam a parasztéletforma bomlásáról, csődjéről, a falu menekülésének különböző eseteiről, s körvonalaztam az új parasztéletformát. A feltörekvő új paraszti-fiatalok az új parasztéletforma kiépítéséhez jelentkezik. Indulatos, nyugtalan írásaikban az örökös szolgaság gondolata ellen láznak. Nem is annyira a társadalmi megkötöttségekből származó szolgaság, hanem a természetel szemben mindezekig alulmaradt parasztélet ellen zúgolódnak. Fel akarnak szabadulni, mint ahogy már felszabadultak a nehéz fizikai munka alól Európa összes kultúr-parasztjai. Idegekben érzik az ember és a gép szerepcseréjét a mezőgazdasági termelésben, s amikor a nyolcórás munkaidőről beszélnek, az új parasztéletformára és az örökös munka alól felszabadult új paraszttársadalomra gondolnak.

És valóban: minden tervezetés, mely a mai keretek között akarja rendezni a munkaidő- és a munkabérekérdést, nem viszi előbbre a m?zei munkásság ügyét s eredménytelen lesz. A munkaadó napokban fizet, de munkaórákban gondolkozik. Ha 1600 munkaórára van szüksége, azt ma 100 munkástól megkapja, a szabályozott munkaidő korában 150 vagy 200 tudná csak teljesíteni, attól függően, hogy 12 vagy 8 órát dolgozik naponta. Költségei egyszerre 50—100%-kal emelkednének, tehát a rendezést ellenzi. Olcsón akar termelni: a géptől fél, szociális szempontokra hivatkozik, pedig valójában a gép a mezőgazdasági munkást segítené. Ma még tisztázatlan, hogy milyen mérvű industrializálás hozná meg a várt eredményt, mennyivel kellene többet termelni, hogy a létező igényeket kielégíthessük, hogyan kellene az ember és a gép viszonyát rendezni, az új földreformot megcsinálni. Ha a népi írók vállalják a kérdés tovább boncolását, a helyzet-jelentések után az építésre is gondolnak, lesz elég munkájuk. Az új parasztéletforma kapui azonban még soká tárulnak fel népünk előtt, addig a mai sivár életet kell végigszenvedniük: a kormányzat üdvösen cselekednék, ha elviselhetőbbé tenné számukra az időt megfelelő szociálpolitikai törvények alkotásával és szigorú végrehajtásával.

KOVÁCS IMRE